

19.ÜNİTE

U

TYT Orta ve İleri Düzey Tarih Soru Bankası

Milli Mücadele Batı Cephesi

BEGÜM ÜNLÜ

MİLLİ MÜCADELEDE BATI CEPHESİ

I. İnönü Savaşı

II. İnönü Savaşı

Kütahya Eskişehir Savaşları

Sakarya Meydan Muharebesi

Büyük Taarruz

**Mudanya Ateşkes
Antlaşması**

Saltanatın Kaldırılması

Lozan Barış Antlaşması

BATI CEPHESİ

- Bu cephe Balıkesir - Alaşehir Kongrelerinde kurulmuş ve Yunanlılar Ayvalık, Soma, Akhisar, Salihli, Nazilli kasabalarının batısından geçen bir hat üzerinde durdurulmuştur.
- Bu bölgede Çerkez Ethem'in Kuvayıseyyare birlikleri ve Demirci Mehmet Efe mücadele etmiştir.
- Çerkez Ethem ve Demirci Mehmet Efe gibi Kuvayimilliyeye şefleri düzenli orduyu kabul etmek ve merkezi otoriteyi tanımak istemediğinden başına buyruk hareketlere başlamış ve isyan etmişlerdir.
- Gediz Muharebesi'nde alınan yenilgiler üzerine TBMM Ali Fuad Paşa'yı Moskova büyükelçiliğine atamış; Batı Cephesi Komutanı olarak kuzey kanada Albay İsmet Paşa'yı, güney kanada Refet Paşa'yı (Bele) atamıştır.

I.İNÖNÜ SAVAŞI (6-10 Ocak 1921)

- Çerkez Ethem'in isyanını fırsat gören Yunanlılar Bursa bölgesinden harekete geçmişlerdir.
- Hedefleri Eskişehir'i alıp, Anadolu demiryollarını tahrip ederek Ankara üzerine yürüyüp millî hareketi dağıtmaktır.
- Batı Anadolu'ya yerleşmek isteyen Yunanlıları, Sevr'i kabul ettirmek için mücadele eden İngilizler desteklemiş ve 8 Ocak'ta Yunanlılar Bilecik'i işgal etmişlerdir.
- Çerkez Ethem'in askerleri üzerine gönderilen ordunun bir kısmı geri çağrılarak Yunanlılara karşı büyük bir savunma savaşı yapılmış ve 10 Ocak'ta Yunanlılarla çarpışmalar başlamıştır.
- 11 Ocak 1921'de Yunanlılar ilerleyemeyeceklerini anlayarak Bursa'ya doğru geri çekilmişlerdir.

Sonuçları

- Düzenli Ordu'nun ilk zaferidir. Düzenli orduya katılımlar artmıştır.
- Kuvayimilliyeden Düzenli Ordu'ya geçilmesine tepkili olanlar gerekçelerini yitirerek asker kaçakları sorunu büyük oranda çözülmüştür.
- Çerkez Ethem Ayaklanması bastırıldı.
- TBMM'nin ilk anayasası olan Teşkilât- Esasiye 20 Ocak 1921'de kabul edilmiştir.
- İstiklal Marşı TBMM'de 12 Mart 1921'de kabul edilmiştir.
- Londra Konferansı düzenlenmiştir.
- Sovyet Rusya ile TBMM arasında Moskova Antlaşması yapılmıştır.
- Afganistan ile TBMM arasında 1 Mart 1921 Dostluk Antlaşması yapılmıştır.

Örnek:

Birinci İnönü Zaferi'nin ardından görülen gelişmeler arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz?

- A) İtalyanların Anadolu'dan tamamen çekilmesi
- B) İstiklal Marşı'nın kabul edilmesi
- C) Teşkilat-ı Esasiye olarak bilinen anayasanın kabul edilmesi
- D) Afganistan'la Dostluk Antlaşması'nın yapılması
- E) Düzenli Ordu'ya ve TBMM'ye olan güvenin artması

Londra Konferansı (23 Şubat – 12 Mart 1921)

İtilaf devletlerinin konferansı toplama amaçları:

- I. İnönü Savaşı'nı Türk ordusunun kazanması
- Fransızların Güneydoğu Anadolu'da büyük bir direnişle karşılaşması
- İtalyanların Anadolu'nun paylaşımından memnun olmamaları
- Yunan ordusunun toparlanması için vakit kazanmak istemeleri
- İtilaf devletleri, Osmanlı Hükümeti ile TBMM arasında anlaşmazlık çıkarmak, küçük değişikliklerle Sevr'i bu ortamda Türk taraflara kabul ettirmek amacını gözetmişlerdir.
- Anlaşma devletleri İstanbul'dan gelecek delegeler arasında TBMM'nin de bir temsilci bulundurmasını istiyorlardı. Ancak, TBMM doğrudan konferansa davet edilmedikçe temsilci göndermeyeceğini bildirmiştir. İtalya'nın arabuluculuğu ile TBMM de doğrudan davet edilmiştir. Anlaşma devletleri kabul etmek zorunda kalmıştır.

- İstanbul Hükümeti temsilcisi Tefik Paşa söz sırası kendine geldiğinde; “Ben, sözü Türk milletinin hakiki temsilcisi olan TBMM baş delegesine bırakıyorum.” diyerek Bekir Sami Bey’e bırakmıştır.
- İtilaf devletleri, Türk tarafları Sevr’de yaptıkları küçük değişiklik teklifleriyle oyalarken Yunanlıların yeniden saldırı hazırlıklarına da destek sağlamışlar; TBMM heyeti teklifleri Ankara’ya iletmeden 23 Mart 1921’de Yunanlılar saldırıya geçmişlerdir.

TBMM konferansa;

- Türk milletinin haklı davasını ve Misakı Milli’yi dünya kamuoyuna duyurmak
- Türk milletinin yasal temsilcisininin TBMM olduğunu göstermek
- İngilizlerin, “Türkler barışa yanaşmıyor, savaşı uzatıyorlar.” propagandalarını çürütmek amaçlarıyla katılmıştır.

Örnek:

İtilaf devletleri Londra Konferansı'na Osmanlı Hükümeti'ni doğrudan davet ederken Osmanlı Hükümeti içinde TBMM'nin de delege gönderebileceğini vurgulamışlardır.

İtilafların bu yaklaşımı aşağıdakilerden hangisiyle açıklanabilir?

- A) TBMM Hükümeti'ni tanımak istememeleriyle
- B) Türk taraflar arasında ikilik çıkararak çıkarlarını sürdürmek istemeleriyle
- C) Türk tarafların egemenlik haklarını gözetmeleriyle
- D) TBMM'nin siyasi varlığını hafife almalarıyla
- E) Osmanlı Hükümeti'ni Sevr'e daha kolay razı edebilecekleri düşüncesiyle

Moskova Antlaşması (16 Mart 1921)

→ Sovyet Rusya ile yapılmıştır.

İki taraftan birinin tanımadığı devletlerarası siyasi belgeyi diğeri de tanımayacaktır. Rusya Sevr'i tanımamış; TBMM, Sovyet Rusya'nın protesto ettiği Bekir Sami Bey'in İtilaflarla yaptığı ikili anlaşmaları reddetmiştir.

Sovyet Rusya Misak-ı Milli'yi tanıyacak; Kars, Ardahan, Artvin TBMM'de kalacak ancak Batum Gürcistan'a bırakılacaktır. Batum'un Gürcistan'a bırakılması Misak-ı Milli'den ilk tavizdir.

Osmanlı Devleti ile Sovyet Rusya arasında imzalanan antlaşmalar geçersiz sayılacak. Her iki ülkede rejim değişikliği olduğunun kanıtıdır.

Rusya kapitülasyonların kaldırılmasını kabul edecektir.

Rusya, TBMM hükümetine ekonomik yardımda bulunacaktır.

Sovyet Rusya, TBMM ile Ermenistan ve Gürcistan arasında imzalanmış antlaşmalara göre saptanmış olan sınırı, Batum'un Gürcistan'a iade edilmesi koşuluyla tanıyacaktır.

Önemi

- Bu antlaşma TBMM için önemli bir siyasal başarıdır.
- Doğu sınırı büyük oranda çizilmiştir.
- Ruslara Misak-ı Millî kabul ettirilmiştir. Böylece TBMM ve onun kurduğu düzen ve Misak-ı Millî ilk defa büyük bir devlet tarafından kabul edilmiştir.
- Ulusal mücadele için gerekli askeri malzeme ve mali destek sağlanmıştır.
- TBMM Hükümetiyle Sovyetler Birliği'nin siyasal alanda birlikte hareket etme kararlılığına yer verilmiştir.
- Bu anlaşmaya göre Çarlık Rusya'nın yanı sıra Osmanlı Devleti de Sovyet Rusya ve TBMM tarafından hukuken reddedilmiştir.

! NOT

- TBMM ile Moskova Antlaşması'nı 16 Mart 1921'de imzalayan Sovyet Rusya, 18 Mart 1921'de Gürcistan'ı işgal ederek topraklarına katmıştır.

Örnek:

Moskova Antlaşması'nda yer alan aşağıdaki hükümlerden hangisi Misak-ı Milli ile bağdaşmaz?

- A) Kapitülasyonların kaldırılmasını Sovyet Rusya'nın kabul etmesi
- B) Kars, Ardahan, Artvin'in TBMM'de kalması
- C) Batum'un Gürcistan'ın toprağı sayılması
- D) Osmanlı Devleti ile Çarlık Rusya arasında yapılan antlaşmaların geçersiz sayılması
- E) Sovyet Rusya'nın Gümrü Antlaşması şartlarını kabul etmesi

II.İNÖNÜ SAVAŞI (23-31 Mart 1921)

- Londra Konferansı'nda TBMM'nin önerilen barış koşullarını kabul etmemesi
- Yunanlılar, Ankara'yı ele geçirmek, Kemalistleri (Millicileri) yok etmek ve TBMM'yi dağıtmak amaçlarıyla
- Bursa ve Uşak'ın batısından Eskişehir ve Afyon üzerine harekete geçmişlerdir.

Sonuçları

- İsmet Paşa, Yunanlıları İnönü mevkiinde durdurmuştur.
- Savaş zaferle sonuçlanmıştır.
- Albay İsmet İnönü'ye Generallik rütbesi verilmiştir.
- Düzenli orduya katılım ve TBMM'ye güven artmıştır.
- İtalyanlar Antalya'dan (Anadolu'dan), Fransızlar Zonguldak'tan, Yunanlılar Afyon'dan çekilmişlerdir.

! NOT

- Mustafa Kemal İsmet Paşa'ya çektiği telgrafta, "Siz sadece düşmanı değil, milletin makus talihini de yendiniz." sözleriyle, II. İnönü Zaferi'nin etkilerine vurgu yapmıştır.

Örnek:

İkinci İnönü Savaşı sonrası Mustafa Kemal, Metristepe'deki İsmet Paşa'ya çektiği telgrafta, "... siz orada yalnız düşmanı değil, milletin makus talihini de yendiniz. Düşman çizgisi altındaki kara yazılı topraklarımızda birlikte bütün yurt bugün, en kıyıda köşede kalmış yerlerine dek zaferinizi kutluyor." ifadelerine yer vermiştir.

Mustafa Kemal'in bu telgrafına ilişkin,

- I. Türk Ordusu'nun Yunanlılar karşısında zafer kazandığı,
- II. düşmanı yurttan atma harekâtının başarılı olduğu,
- III. Türk Ordusu ve TBMM'ye olan güvenin arttığı

yargılarından hangileri söylenebilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

D) I ve III

E) I, II ve III

Örnek:

Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'nın 1 Nisan 1921 tarihinde Metristepe'den Ankara'ya çektiği telgrafta, "Saat 06.30 Metristepe'den gördüğüm durum: Gündüzbey kuzeyinde sabah-tan beri direnen ve artçı olduğu sanılan bir düşman birliği sağ kanat grubunun saldırısı üzerine dağınık olarak çekiliyor. Yakından kovalanıyor. Hamidiye yönünde karşılaşma ve çatışma yok. Bozöyük yanıyor. Düşman, binlerce ölüleriyle doldurduğu savaş alanını silahlarımıza bırakmıştır." ifadelerine yer vermiştir.

Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'nın bu ifadeleri doğrultusunda,

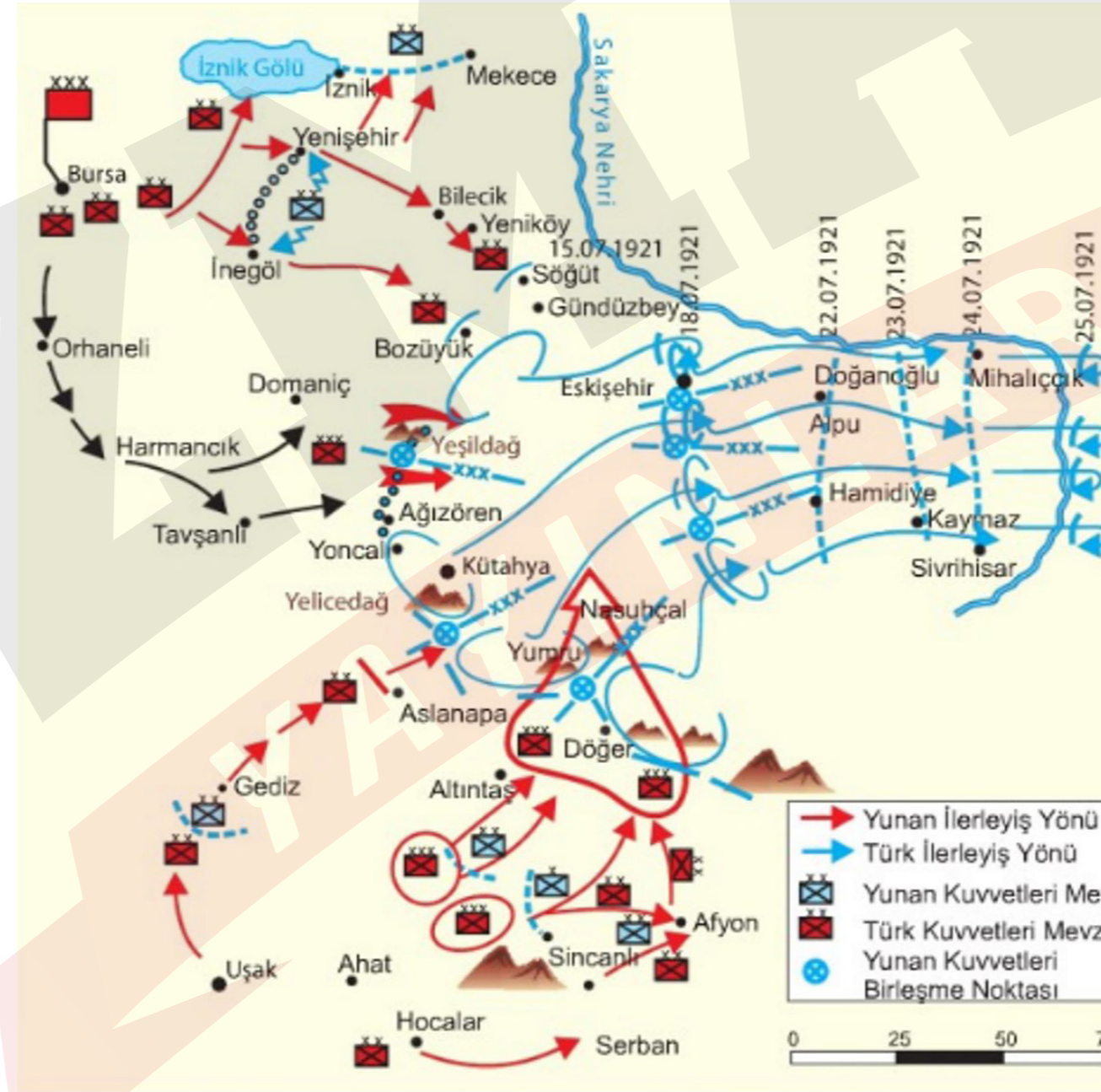
- I. Türk ordusunun zafer kazandığı,
 - II. Yunanlıların büyük kayıplar vererek geri çekildiği,
 - III. Yunanlıların ateşkes teklifinde bulunduğu
- yargılarından hangilerine ulaşılabilir?**

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

KÜTAHYA ESKİŞEHİR SAVAŞLARI (10-24 Temmuz 1921)

→ 10 Temmuz 1921'de Yunan taarruzu başlamış ve Afyon, Kütahya, Eskişehir Yunanlıların eline geçmiştir.

Sonuçları

- TBMM'de bazı üyelerin "meclisin daha güvenli bir yer olan Kayseri'ye taşınması" teklifini, TBMM reddetmiştir.
- Mustafa Kemal'in girişimleri ile "Ordunun Sakarya'nın doğusuna çekilmesi" teklifi TBMM'de kabul edilmiştir.
- Mustafa Kemal'e "Başkomutanlık Yasası" ile meclis yetkilerinin kullanma olanağı verilmesi teklifi 5 Ağustos 1921'de çıkarılan Başkomutanlık Yasası ile kabul edilmiştir.
- Bu yasa demokrasi ile bağdaşmasa da kararların hızlı bir şekilde alınıp uygulanması amacına yöneliktir.
- Ordunun ihtiyaçlarını karşılamak ve halkın Kurtuluş Savaşı'na katılımını artırmak için Başkomutan olarak Mustafa Kemal, 7-8 Ağustos 1921'de Tekalif-i Milliye Buyruklarını yayımlamıştır.

Örnek:

Mustafa Kemal, Nutuk'ta, "Bana Başkomutanlık verilmesiyle ilgili 5 Ağustos 1921'de bir yasa çıkarıldı. Bu yasanın ikinci maddesine göre bana verilmiş yetki şuydu: Başkomutan, ordunun maddi ve manevi gücünü büyük ölçüde artırmak ve yönetimi bir kat daha sağlamlaştırmak için TBMM'nin bununla ilgili yetkisini Meclis adına süreli olarak kullanabilir. Bu maddeye göre benim vereceğim buyruklar yasa olacaktır." bilgilerine yer vermiştir.

Mustafa Kemal'in Başkomutanlık Yasası ile ilgili Nutuk'ta verdiği bu bilgilere göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Mustafa Kemal'in Meclisi temsil ettiğine
- B) Mustafa Kemal'in devlet işlerinde tek başına hareket edebilme gücü elde etmesine
- C) Meclis'in Mustafa Kemal'e yetkilerini tamamen devrettiğine
- D) Başkomutanlık Yasası'nı Mustafa Kemal'in çıkardığına
- E) Ulusal egemenliği güçlendiren gelişmelere yer verildiğine

Örnek:

Tekâlif-i Milliye Buyrukları'nın aşağıdakilerden hangisini içerdiği söylenemez?

- A) Ordunun ihtiyacı olabilecek bütün metruk (terk edilmiş) mallara el konulmasını
- B) Her ailenin birer kat çamaşır, bir çift çorap ve çarık hazırlamasını
- C) Halkın elindeki deve, öküz, at, katır gibi yük taşıyabilen hayvanların %20'sinin paraları ödenmek koşuluyla Tekalif-i Milliye Komisyonu'na teslim edilmesini
- D) Halkın elindeki buğday, saman, arpa vb. her türlü gıda maddelerinin %40'ının Tekalif-i Milliye Komisyonu'na verilmesini
- E) Mustafa Kemal'in Başkomutan olarak Meclis tarafından yasa ile yetkilerinin belirlenmesini

! NOT

- Sakarya Savaşı sırasında Maarif Kongresi'nin toplanması Mustafa Kemal'in sosyal ve kültürel kalkınmaya da büyük önem verdiğini gösterir.
- Mustafa Kemal "Silahıyla olduğu gibi beyniyle de mücadele etmek zorunda olan millerimizin, birincisinde gösterdiği gücü ikincisinde de göstereceğine şüphe yoktur." sözleri oldukça dikkat çekicidir.

SAKARYA MEYDAN MUHAREBESİ (23 AĞUSTOS- 13 EYLÜL 1921)

- Mustafa Kemal "Hattı müdafaa yok, sath-ı müdafaa vardır, o sath bütün vattandır." sözleriyle Yunanlılara karşı mücadele başlamıştır.
- 22 gün 22 gece süren savaş sonunda Türk ordusu gösterdiği olağanüstü direniş sayesinde Yunanlılara karşı tam bir zafer kazanmıştır.
- Mustafa Kemal savaşı bizzat yönetmiş, Polatlı'ya kadar ilerlemiş olan düşman ordusu geri çekilmiştir.

Sonuçları

- 1683 II. Viyana Savaşı'ndan sonraki Türk ordularının geri çekilme ve savunma yapma süreci son bulmuştur.
- Düşmanın saldırı gücü kırılmış, taarruz sırası Türk ordusuna geçmiştir.
- TBMM, Mustafa Kemal Paşa'ya Mareşallik rütbesi ve Gazi unvanı vermiştir (19 Eylül 1921).
- Türk - İngiliz esir değişim sözleşmesi imzalanmış, Malta'ya sürülen Türklerin vatana dönmeleri sağlanmıştır.
- İtilaf devletleri arasındaki birlik bozulmuş, Fransızlar savaşı bitirmeye kesin karar vermişlerdir.
- TBMM'nin otoritesi artmış ve Türk halkının morali yükselmiştir.

Kars Antlaşması (13 Ekim 1921)

- SSCB'ye bağılı olan Ermenistan, Gürcistan ve Azerbaycan'la TBMM arasında imzalanan resmi bir antlaşmadır.
- Moskova Antlaşması'ndan kalan sınır sorunları giderilmiştir.
- Doğıu sınırimız kesinlik kazanmış ve Kurtuluş Savaşı yıllarında çizilen ilk sınır doğıu sınırlarımız olmuştur.
- Türkiye ile Kafkaslar arasında tek kara bağılantısı olarak Nahcivan için özerk statü sağlanmıştır.

YAYINLARKI

Ankara Antlaşması (20 Ekim 1921)

- TBMM ile Fransa arasında imzalanmıştır.
- Fransızlar Sakarya Zaferi ile Türk mücadelesinin gücünü ve haklılığını bir kere daha kabul etmişlerdir.
- Antlaşmanın imzalanmasıyla taraflar arasında savaş sona ermiş ve güney cephesi filen kapanmıştır.
- Türkiye - Suriye sınırı Hatay dışarda kalmak şartıyla şimdiki durumuyla çizilmiş, Lozan Antlaşması'nda da aynı sınır korunmuştur.
- Antlaşmanın imzalanmasından itibaren iki ay içinde Türk kuvvetleri sınır hattının kuzeyine, Fransızlar güneyine çekilmiştir.
- Tarafların çekildiği topraklarda genel af ilan edilmiştir.

! NOT

- İskenderun, Hatay, Suriye ve Antakya için Fransızlar özel bir yönetim sistemi kurmuş, Hatay ve İskenderun'da Türkçe resmi dil olarak kabul edilmiş ve bölge halkının kültürlerini geliştirmek için her türlü kolaylığın sağlanması, para birimi olarak Türk parasının kullanılması kabul edilmiştir.
- Mustafa Kemal, "ulusçu" anlayışa dayalı olarak Suriye sınırları içinde kalan Caber Kalesi'nin Türk toprağı olması ve Türk askeri ile Türk Bayrağı'nın Caber'de kalması isteklerini kabul ettirmiştir.

! NOT

- İtilaf devletlerinin ateşkes teklifleri Sevr Antlaşması'nın değişik bir şekli olan bu öneriler "millî bağımsızlık" ilkesine ters düştüğü için TBMM tarafından reddedilmiştir.

Örnek:

Sakarya Savaşı'na ilişkin Mustafa Kemal Nutuk'ta, "Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır. O satıh, bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanıyla ıslanmadıkça terk edilemez. Onun için, küçük büyük her birlik bulunduğu mevzilerden atılabilir. Fakat küçük büyük her birlik ilk durabildiğı noktada, tekrar düşmana karşı cephe teşkil edip muharebeye devam eder. Yanındakilerin çekildiğini gören birlikler, ona tâbi olamaz. Bulunduğı mevzide sonuna kadar dayanmaya mecburdur." ifadelerine yer vermiştir.

Mustafa Kemal'in bu ifadeleri doğrultusunda,

- I. ordunun sevk ve idaresine yönelik taktikler verildiğı,
- II. Türk ordusuna moral yüklendiğı,
- III. savaşın vatan topraklarının tamamı için yapıldığı

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) I ve II

D) I ve III

E) I, II ve III

BÜYÜK TAARRUZ VE BAŞKOMUTANLIK MEYDAN MUHAREBESİ (26 AĞUSTOS 1922)

- Yunanlılar, Sakarya yenilgisinden sonra Eskişehir, Kütahya ve Afyon'un doğusuna çekilerek burada çok güçlü bir savunma hattı oluşturmuşlardı.
- Türk ordusu, Sakarya Zaferi'nden sonra büyük bir taarruza hazırlanmıştır.

- 20 Ağustos'ta Akşehir'de Türk ordusunun zaferi toplanan komutanlar arasında alınan kararlarla 26 Ağustos taarruz günü ilan edilmiştir.
- 26 Ağustos'ta düşmanın savunma hatları yarılmış ve 30 Ağustos'ta Dumlupınar Meydan Muharebesi ile Yunan ordusu geri çekilme ve kaçma pozisyonu almıştır.
- Bu kesin zafer üzerine Mustafa Kemal'in "Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir ileri!" emrine göre düşmanın Anadolu'dan çıkarılması harekâtı başlatılmıştır.
- Türk ordusu 2 Eylül'de Uşak'ı kurtarmış, Yunan orduları Başkomutanı General Trikopis esir edilmiştir.
- 9 Eylül'de İzmir'e girilmiş ve 18 Eylül'de Batı Anadolu'da hiçbir Yunan kuvveti kalmamıştır.

Örnek:

26-30 Ağustos 1922'de Mustafa Kemal komutasında yaşanan Büyük Taarruz ile,

- I. Yunanlıların Anadolu'yu terk ettiği,
 - II. Türk Kurtuluş Savaşı'nın askeri safhasının sona erdiği,
 - III. Misak-ı Milli'nin tam olarak gerçekleştirildiği
- yargılarından hangileri arasında ilişki kurulabilir?**

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

D) I ve II

E) I, II ve III

Mudanya Ateşkes Antlaşması (11 Ekim 1922)

- Doğu Trakya, Karaağaç (Edirne dahil) Meriç Irmağı'nın sol sahiline kadar 15 gün içinde Yunan ordusu tarafından boşaltılacak.
- Boşaltmanın bitmesinden sonra 30 gün içinde Doğu Trakya, Yunan Hükümeti tarafından, müttefik memurlar aracılığıyla Türk memurlarına devir teslim edilecek.
- Lozan Konferansı'nın bitmesine kadar Doğu Trakya'da Türkler ancak 8.000 Jandarma bulunduracak.
- Mütarekenin imzalanmasından sonra İstanbul ve Boğazlar TBMM yönetimine bırakılacak, İtilaf kuvvetleri barışın imzalanmasına kadar İstanbul'da kalacak.
- Türk milletini ve Türk vatanını temsil gücü olarak TBMM İtilaflarca resmen tanınmıştır.
- TBMM'nin, saltanatı kaldırmasına ortam hazırlamıştır.

Önemi

- Bu antlaşma ile Edirne, Doğu Trakya, İstanbul ve Boğazlar yeni bir çarpışmaya gerek kalmaksızın kurtarılmıştır.
- Boğazlar ve İstanbul TBMM yönetimine geçmiştir.
- İstanbul ve Boğazların TBMM hükümeti yönetimine bırakılması, Osmanlı Devleti'nin hukuken sona ermesi anlamına gelmiştir.
- TBMM'nin askeri zaferlerinin siyasi başarısıdır.
- Sömürge altındaki uluslara örnek olabilecek evrensel nitelikte bir gelişmedir.

Örnek:

Mudanya Görüşmeleri'nde Fransız temsilcisi Doğu Trakya'nın TBMM Hükümeti'ne teslim edilmesini kabul ederken, İngiliz temsilcisi buna şiddetle karşı çıkmış, İtalyan temsilcisi ise bu konuda hükümetinden bilgi alması gerektiğini bildirmiştir.

Yalnız bu bilgilere göre,

- I. İtilaf devletleri arasında görüş ayrılıkları olduğu,
- II. Fransa'nın TBMM Hükümeti'nin yanında yer aldığı,
- III. İngiltere'nin, TBMM'nin varlığını tanımadığı

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız III

C) I ve II

D) II ve III

E) I, II ve III

SALTANATIN KALDIRILMASI (1 Kasım 1922)

- Saltanatın varlığı "Millî egemenlik" ilkesine de ters düştüğünden Mustafa Kemal, Kurtuluş Savaşı'nın başından beri saltanatu kaldırmayı düşünmüştü; ancak bu düşüncesini, zamanı gelmediği için uygulamaya koyamamıştır.
- TBMM'nin aldığı "Meclisin üstünde hiçbir güç yoktur." prensibi ve "Hakimiyet kayıtsız şartsız milletindir." ifadesi ile saltanat yok sayılmıştır.
- İtilaf devletleri, Mudanya Ateşkesi'nde İstanbul Hükümeti'ni yok sayarken, daha sonra toplanacak olan Lozan Barış Konferansı görüşmesine TBMM Hükümeti'nin yanında İstanbul Hükümeti'ni de çağırarak Türk taraflar arasındaki anlaşmazlıklardan yararlanmak istemişlerdir.
- TBMM; devlet ve yönetimde görülen bu ikiliği sona erdirebilmek için 1 Kasım 1922'de kabul edilen kanunla saltanatu kaldırmıştır.

- Bu yasa ile Vahdettin, padişahlık yetkilerini kaybetmiş; ancak halifelik unvanını kullanabilmiştir.
- 17 Kasım 1922'de Vahdettin İstanbul'dan ayrılmıştır.
- Vahdettin'in yerine TBMM tarafından Abdülmecit 18 Kasım 1922'de halife seçilmiştir.
- Siyasi otorite ile dinî otorite birbirinden ayrılmış ve bu nedenle bu gelişme laikliğin ilk aşaması kabul edilmiştir.

Örnek:

1 Kasım 1922'de Saltanatın kaldırılmasının,

- I. Lozan Konferansı'na İstanbul Hükümeti'nin de davet edilmesi,
- II. TBMM'ye karşı çıkan isyanları İstanbul Hükümeti'nin desteklemesi,
- III. Cumhuriyet'in ilan edilmesi

gelişmelerinden hangilerine katkısının olduğu savunulabilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

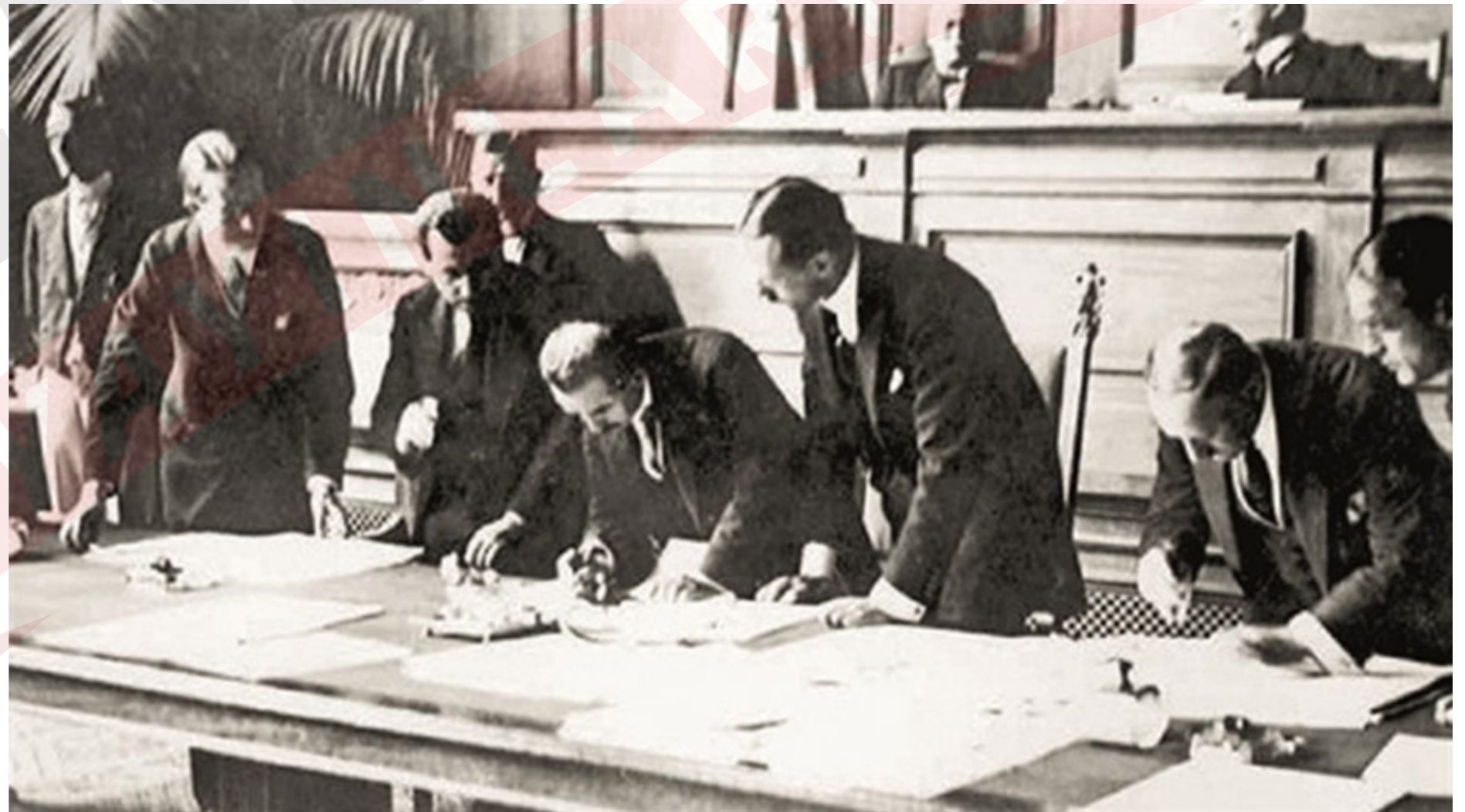
D) I ve II

E) II ve III

LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI (24 TEMMUZ 1923)

- Lozan Konferansı'na Türkiye, İngiltere, Fransa, İtalya, Yunanistan, Japonya, Romanya, Yugoslavya, Bulgaristan; Boğazlarla ilgili konular üzerine Sovyetler Birliği katılmıştır.
- Konferansta Türkiye'nin isteklerine karşı en çok İngiltere, Fransa ve İtalya direnmiştir. İtilaf devletleri kendi çıkarları ve Osmanlı'dan kalan imtiyazlarını sürdürmeyi amaçlamışlardır.
- Konferansta Türkiye'yi Mudanya'da olduğu gibi İsmet Paşa başkanlığındaki kurul temsil etmiştir.

! NOT

- Birinci görüşmeler 20 Kasım 1922'de başlamıştır. İtilaf devletleri hiçbir konuda uzlaşmaya ve Türk tarafının haklılığını gözetmeye yanaşmadıklarından görüşmeler 4 Şubat 1923'te kesilmiştir.
- II. Dönem Lozan Görüşmeleri 23 Nisan 1923'te başlamış ve 24 Temmuz 1923'te Lozan Antlaşması'na Türk Heyeti imza atmıştır.
- 11 Ağustos 1923'te çalışmalarını başlatan II. Dönem TBMM, 23 Ağustos 1923'te Lozan Antlaşması'nı onaylamış ve Lozan Antlaşması resmen yürürlüğe girmiştir.

! NOT

- Birinci Dönem Lozan görüşmeleri sonrası İzmir'de, farklı meslek gruplarından 1135 delegenin katılımıyla 1. İzmir İktisat Kongresi 17 Şubat 1923'te toplanmıştır. İzmir İktisat Kongresinde, "sömürü amaçlı olmayan ve Türk Devleti'nin bağımsızlığına zarar vermeyen yabancı yatırımların Türkiye'de yapılacağı" kararlılığı vurgulanmıştır.

SINIRLAR	Türkiye ile Yunanistan arasında Meriç Nehri sınır kabul edilmiştir.Türkiye Suriye sınırı 20 Ekim 1921 tarihli Ankara Antlaşması'nda belirlenen şekliyle kabul edilmiştir.Türkiye Irak sınırı, Türkiye ve İngiltere arasındaki görüşmelerle çözümlenmesi karara bağlanmış ve 5 Haziran 1926 tarihli Ankara Antlaşması ile sınır sorunu İngiltere'nin istekleri doğrultusunda belirlendi.
ADALAR	Gökçeada ve Bozcaada dışındaki Ege Adaları Yunanistan'a bırakıldı. On İki Ada İtalya'da, Kıbrıs ise İngiltere'ye bırakıldı.
BOĞAZLAR	Başkanlığını Türkiye'nin yaptığı Boğazlar Komisyonu tarafından yönetilecektir.
AZINLIKLAR	Türk vatandaşı kabul edilmiştir.
KAPİTÜLASYONLAR	Tüm sonuçları ile kaldırılmıştır.
SAVAŞ TAZMİNATI	Yunanistan Karaağaç'ı savaş tazminatı olarak vermiştir.

OSMANLI BORÇLARI	1854 yılından başlayarak alınan Osmanlı borçları Osmanlı Devleti'nden ayrılan diğer devletlerle Türkiye Devleti arasında bölüştürülmüş ve Türkiye Devleti'nin hissesine düşen miktarın, kağıt para esasına göre Fransız Frangı ile ödemesi karara bağlanmıştır.
İSTANBUL'UN BOŞALTILMASI	Lozan Antlaşması imzalandıktan 6 hafta sonra İstanbul'un boşaltılması kararlaştırılmıştır. 6 Ekim 1923'te İtilaf devletleri İstanbul'u tamamen boşaltmıştır.
ERMENİ YURDU İDDİALARI	Reddedilmiştir.
RUM PATRİKHANESİ	İstanbul dışına çıkarılmadı, siyasi yetkileri alındı.
NÜFUS MÜBADELESİ	Mondros Ateşkesi'nden önce İstanbul'daki Rumlar ile Batı Trakya'daki Türkler haricinde karşılıklı olarak Türkiye'deki Rumlar ile Yunanistan'daki Türkler yer değiştirecektir.
YABANCI OKULLAR	Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır.

Lozan Antlaşmasının Önemi

- İngiltere'nin Ortadoğu ile ilgili planları bozulmuştur.
- Ermeni yurdu iddiaları kabul edilmemiştir.
- Lozan Antlaşması'yla Türkiye'nin bağımsızlığını ve egemenliğini kısıtlayan engeller ortadan kaldırılmıştır.
- Bu antlaşma ile İtilaf devletleri Misak-ı Milli'yi ve Türkiye Devleti'nin bağımsızlığını kabul etmiştir.
- Bu antlaşma Birinci Dünya Savaşı'nı Türkler açısından sonlandıran Kurtuluş Savaşı'nın siyasi zaferidir.
- Sevr Antlaşması'nda Türk ordularına konan sınırlamalar kaldırılmıştır.

Örnek:

İlgili devletlerle Türk Heyeti arasında 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Antlaşması'nda, aşağıdaki uzlaşılan konulardan hangisi Türkiye'nin çıkarları doğrultusunda olmamıştır?

- A) Azınlıkların durumu
- B) Boğazların statüsü
- C) Savaş tazminatı
- D) Yabancı okulların geleceği
- E) Dış borçların ödenmesi biçimi

Örnek:

Lozan Konferansı'nda, "Boğazların yönetiminin başkanlığını Türkiye temsilcisinin yaptığı uluslararası bir komisyona bırakılması, Türkiye'nin Boğazların iki yakasında asker bulunduramaması" kararına yer verilmesi diğer katılımcıların Türkiye'nin,

- I. egemenlik hakları,
- II. toprak bütünlüğü,
- III. uluslararası saygınlık

yönlerinden hangilerini gözetmediklerinin göstergesidir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) I ve III

D) II ve III

E) I, II ve III

Örnek:

Lozan Konferansı'nın iç tüzük çalışmalarında İsmet Paşa, "Türkçenin de İngilizce ve Fransızca gibi konferans dili olmasını" istemekle aşağıdakilerden hangisini gözetmiştir?

- A) Türk milletini öteki milletlerle eşit kılmayı
- B) Türkçe'nin dünya dili olması gerektiğini
- C) İngilizce ve Fransızcadan Türkçenin daha zengin bir dil olduğunu kabul ettirmeyi
- D) TBMM'nin tanınmasını
- E) Türk dilinin öz güzelliğini ve zenginliğini kanıtlamayı

ATATÜRK BÜYÜK ESERİ NUTUK'TA LOZAN'I ANLATIYOR:

“Bu antlaşma, Türk milletine karşı, yüzyıllardan beri hazırlanmış ve Sévres Antlaşması ile tamamlandığı sanılmış büyük bir suikastın sonuçsuz kaldığını bildirir bir belgedir. Osmanlı tarihinde benzeri görülmemiş bir siyasi zafer eseridir!”

K. Atatürk

